

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مصاحبه پژوهشی؛

نقش شرکت‌های نوآفرین در حذف واسطه‌های حوزه کشاورزی

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

- وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: علی قنبری شیرسوار

فهرست مطالب

عنوان

صفحه

- نکات برجسته ۱
- مقدمه و طرح مسئله ۱
- نقش شرکت‌های نوآفرین در حذف دلالت محصولات کشاورزی ۲
- نقاط ضعف و قوت شرکت‌های نوآفرین کشاورزی ۳
- راهکارهای حذف واسطه‌ها ۴
- رفع مشکلات با کسب و کارهای نوپا ۴
- دلایل عدم پذیرش شرکت‌های نوآفرین از سوی کشاورزان ۴
- چرا آمار دقیقی از تولیدات کشاورزی نیست ۵
- جمع بندی ۶

- ❖ از آنجا که نفوذ شبکه موبایل و اینترنت در مناطق روستایی به سرعت در حال افزایش است، این امر پدید آورنده فرصتی است که شرکت‌های نوآفرین با استفاده از آن به حل مشکلات کشاورزان و رونق این بخش بپردازند.
- ❖ شرکت‌های نوآفرین علاوه بر رونق بخش کشاورزی و کوتاه کردن دست دلالان، می‌توانند به اصلاح و توسعه این بخش نیز کمک کنند.
- ❖ به دلیل آشفتگی بازار محصولات کشاورزی، هم واسطه‌ها، حضور پررنگی دارند و هم شیوه توزیع محصول هنوز به شکل سنتی انجام می‌شود و کمتر شاهد نقش فناوری در آن هستیم.
- ❖ شرکت‌های نوآفرین اگر در بخش‌های گوناگون کشوری با مطالعه و به درستی ورود پیدا کنند، قطعاً می‌توانند در حمایت از تولیدکنندگان و رعایت حقوق مصرف‌کنندگان نقش بسزا و موثری داشته باشند.
- ❖ اصلاح شیوه‌های تولید و کاهش استفاده از سموم و مواد شیمیایی، توسعه کشاورزی قراردادی، آمایش سرزمینی و اصلاح الگوی کشت، جمع‌آوری، بهینه‌سازی و بروزرسانی اطلاعات و دیتاهای لازم با هدف آنالیز شرایط در بخش‌های مختلف از جمله حجم تولیدات و آگاهی از کمبودها و مازاد محصولات با هدف تصمیم‌گیری سریع‌تر و پرهیز از گرانی و یا دور ریز یکسری محصولات، رونق تولید و صادرات و ... از جمله مواردی است که با حضور کسب و کارهای نوپا در بخش کشاورزی حل خواهد شد.

□ مقدمه و طرح مسئله

یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی کشور که به‌عنوان یکی از بخش‌های استراتژیک، از اهمیت بسیار زیادی در رشد اقتصادی برخوردار است، حوزه کشاورزی و بخش‌های وابسته به آن است. با توجه به اینکه امروز، عصر ارتباطات است و در این بین کسب و کارهای نوینی در بستر اینترنت شکل گرفته که زمینه‌ساز سهولت بیشتر در کار و بهره‌وری بالاتر در بخش‌های گوناگون شده‌اند و جای خالی آنها در حوزه کشاورزی به شدت احساس می‌شود.

شرکت‌های نوآفرین^۱ علاوه بر رونق بخش کشاورزی و کوتاه کردن دست واسطه‌ها، می‌توانند به اصلاح و توسعه این بخش نیز کمک کنند.

در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته اروپایی و امریکا که بخش مهمی از اقتصادشان به کشاورزی وابسته است، استفاده از شرکت‌های نوآفرین به رونق کشاورزی و خدمات مرتبط با آن منجر شده است؛ از آنجا که نفوذ شبکه موبایل و اینترنت در مناطق روستایی به سرعت در حال افزایش است، این امر پدید آورنده فرصتی است که شرکت‌های نوآفرین با استفاده از آن به حل مشکلات کشاورزان و رونق این بخش بپردازند. اتفاقی که آنچنان که باید و شاید هنوز در ایران به تعداد زیاد رخ نداده است و تازه جرقه‌های امیدواری زده شده تا جایی که تاکنون چندین رقابت شرکت‌های نوآفرین «ویکند» در مناطق گوناگون کشور در حوزه کشاورزی برگزار شده و تعدادی شرکت نوآفرین در حوزه کشاورزی فعالیت خود را با جدیت شروع کرده‌اند که از آن جمله می‌توان به شرکت نوآفرین «کشمون» که در حوزه خرید مستقیم زعفران از کشاورزان فعالیت دارد و «کشت کالا» که آن هم برای ارتباط مستقیم کشاورزان با خریداران واقعی و حذف واسطه‌ها از بازار کشاورزی فعالیت می‌کند، اشاره کرد.

به دلیل آشفتگی بازار محصولات کشاورزی، هم واسطه‌ها، حضور پررنگی دارند و هم شیوه توزیع محصول هنوز به شکل سنتی انجام می‌شود و کمتر شاهد نقش فناوری در آن هستیم. توزیع محصولات کشاورزی در ایران از معضلات بسیاری رنج می‌برد که اصلی‌ترین آن‌ها وجود واسطه‌ها و نبود آمار دقیق از میزان تولید محصولات کشاورزی است اما به راستی راهکار دقیق حذف واسطه‌ها چیست و نبود آمار دقیق از محصولات کشاورزی به چه علت است؟ در همین راستا و برای تحلیل بیشتر در مورخ ۹۸/۰۸/۲۸ مصاحبه‌ای با آقای محمد زرنندی، مدیر عامل و بنیانگذار شرکت نوآفرین کشت کالا انجام شد تا نظرات ایشان را در خصوص مطلع شویم.

□ نقش شرکت‌های نوآفرین در حذف واسطه‌های محصولات کشاورزی

شاید عبارت «حذف دلال یا همان واسطه» به‌طور مطلق صحیح نباشد چرا که ما معتقدیم با پدیده‌ای به‌نام نظام چند واسطه‌گری مواجه هستیم و باید این نظام چند واسطه‌گری اصلاح شود. شما اگر دقت کنید ملاحظه می‌فرمایید که همین مغازه‌های میوه فروشی یا میادین تره‌بار هم به‌نوعی واسطه و یا دلال محسوب می‌شوند و ما به واسطه‌ی آنها میوه و محصولات کشاورزی را (البته با چند واسطه دیگر) از تولیدکننده یا کشاورز و دامدار تهیه می‌کنیم پس عملاً نمی‌توان گفت حذف مطلق واسطه و دلال.

باید دقت کرد که بالاخره عده‌ای در این میان دارای شغل و کسب و کار هستند و بعضاً سوابق طولانی در این حوزه دارند به همین جهت نمی‌توان آنها را نادیده گرفت. ضمناً این افراد و مجموعه‌ها نقش چندانی در افزایش قیمت محصولات ندارند و سود اصلی نصیب افراد دیگر در پشت صحنه می‌شود که دارای ارتباطات چندلایه هستند و اگر اصلاح و جراحی باید صورت گیرد بیشتر در این قسمت‌هاست.

^۱ - در این پژوهش منظور از شرکت‌های نوآفرین همان استارت‌آپ‌ها هستند که به دلیل رعایت زبان معیار در جای جای این تحقیق معادل فارسی آن قید شده است.

حال باید گفت که شرکت‌های نوآفرین به‌عنوان کسانی که با ارزیابی و رصد مشکلات، به بیان راهکارهایی برای اصلاح یا درمان مشکلات می‌پردازند، چه نقشی یا سهمی در حل این مشکل دارند.

شرکت‌های نوآفرین کشاورزی در صورت آشنایی با کسب و کارهای این حوزه و لمس دقیق مشکلات و نیز رصدهای میدانی در هر بخش، قطعاً می‌توانند راهکارهای بهتر و عملی‌تری ارائه دهند. اینکه تصور شود شرکت‌های نوآفرین با نشستن در یک دفتر و تولید محتوا و برنامه نویسی و کدنویسی می‌توانند کار بزرگ و اقدام موثری کنند کاملاً اشتباه است. شناخت دقیق لایه‌های بازار و رصد کامل روند تولید و فرآوری و عرضه محصولات یکی از نکات مهم و تاثیرگذار در درک بهتر مشکلات و اصلاح شرایط موجود است.

نکته‌ی دیگر اینکه تمام توجه و تمرکز نباید معطوف به حوزه‌ی بازار محصولات کشاورزی باشد و فقط شرکت‌های نوآفرینی در این حوزه شکل بگیرند چرا که اولاً بسیاری از مشکلات این بخش ریشه در تولید غیر اصولی و بدون دانش و اطلاعات و آمار دقیق دارد.

شرکت‌های نوآفرین اگر در بخش‌های گوناگون کشوری با مطالعه و به درستی ورود پیدا کنند، قطعاً می‌توانند در حمایت از تولیدکنندگان و رعایت حقوق مصرف‌کنندگان نقش بسزا و موثری داشته باشند. در حال حاضر شرکت‌های نوآفرینی که در حوزه‌ی عرضه زعفران و عسل و برنج فعالیت می‌کنند، نمونه‌های عینی همین حرکت اصولی و موفق هستند که سبب سود بیشتر کشاورز و اصلاح نظام چندواسطه‌گری و نیز عرضه محصول با کیفیت و مطمئن و قیمت مناسب به مصرف‌کننده و کسب رضایت ۹۹ درصد آنها شده‌اند.

□ نقاط ضعف و قوت شرکت‌های نوآفرین کشاورزی

نقاط قوت:

- نکته اول اینکه حوزه‌ی کشاورزی یک حوزه‌ی بکر و گسترده و با دامنه‌ی فعالیت زیاد در بخش‌های گوناگون هست و فعلاً جا برای کار و فعالیت در همه‌ی این بخش‌ها وجود دارد.
- نکته دوم اینکه بخش کشاورزی به جهت ارتباط مستقیم با نیاز مهم و روزانه‌ی مردم (خوراک) بازار بسیار بزرگ، مهم و تاثیرگذاری است و یک بازار مقطعی و فصلی محسوب نمی‌شود.
- نکته‌ی سوم این است که بخش کشاورزی مهمترین بخش در بحث اقتصاد بدون نفت بوده و با توجه به عدم تحریم در این بخش به‌ویژه در حوزه‌ی صادرات، فرصت‌های بی‌بدیل و فوق‌العاده‌ای وجود دارد که می‌تواند درآمدهای ارزی برای شرکت‌های نوآفرین و کشور به ارمغان بیاورد.
- نکته‌ی چهارم این است که ایران یک کشور پهناور، چهار فصل و دارای اقلیم‌ها و محصولات متنوع بوده و این تنوع اقلیم و محصول و گستردگی جغرافیایی در رونق کسب و کارها بسیار موثر می‌باشد.

نقاط ضعف:

- نبود اطلاعات جامع و البته مهم‌تر از آن به‌روز نبودن اطلاعات و دیتاهای موجود در بخش کشاورزی.

- عدم اجرای برنامه‌های خارج کردن اطلاعات فاقد طبقه‌بندی و دسترسی آزاد به اطلاعات توسط نهادهای مرتبط با بخش کشاورزی.
- تمرکز اکثر شرکت‌های نوآفرین تازه وارد کشاورزی به بخش بازار، با وجود فرصت‌های مغتنم و تاثیرگذار در سایر بخش‌ها.
- عدم آگاهی و شناخت کامل لایه‌های پنهان دلالتی‌ها و مشکلات این حوزه توسط مدیران شرکت‌های نوآفرین کشاورزی به دلیل عدم حضور میدانی و همچنین نداشتن دانش کافی از بخش کشاورزی و یا عدم استفاده از مشاورین این حوزه در تیم کاری خود.
- عدم آشنایی اکثر مدیران استانی وزارت جهاد کشاورزی و سازمان‌های تابعه با بحث شرکت‌های نوآفرین که حتی منجر به تدوین آئین نامه‌ها، قوانین و ضوابط دست و پاگیر و یا سنگ اندازی‌هایی در مسیر این کسب و کارها می‌شود.

□ راهکارهای حذف واسطه‌ها

همان‌طور که بیان شد، ما در همه جا بحث حذف واسطه و دلال را نداریم و در بسیاری از موارد باید اصلاح صورت گیرد که این اصلاح در نهایت خود به خود منجر به حذف افراد غیرضرور خواهد شد. وقتی نیازهای مهم و ضروری تولیدکننده با قیمت و کیفیت مناسب تامین شود و در اختیار او گذاشته شود و نیز شاهد اجرا و تحقق کشاورزی قراردادی در کشور باشیم و آمایش سرزمینی و نقشه‌ی جامع کشاورزی کشور تدوین شود و تولیدات طبق برنامه و با دانش صورت گیرد، خریدها هم بر طبق ضوابط و اصول انجام خواهد شد و همه‌ی بخش‌ها به سود واقعی و حق خود می‌رسند و عملاً کسانی که فقط در نرخ‌گذاری و حق‌العمل‌کاری‌های کاذب نقش آفرینی می‌کردند حذف خواهند شد.

□ رفع مشکلات با کسب و کارهای نوپا (شرکت‌های نوآفرین)

کسب و کارهای نوپا با نگاه نو و از زاویه‌ی دیگری که به مسائل و مشکلات دارند و به دلیل عدم تعلق به چارچوب‌ها و بروکراسی‌های دست و پاگیر اداری، در بسیاری از حوزه‌ها خوش درخشیدند و مردم و مسئولین هم به آنها اعتماد کردند. من معتقدم قطعاً می‌توان در بخش کشاورزی با حضور کسب و کارهای نوپا یا همان شرکت‌های نوآفرین شاهد تحول عظیم و در نهایت رضایت‌مندی بالا برای تولیدکنندگان و مصرف‌کنندگان باشیم.

اصلاح شیوه‌های تولید و کاهش استفاده از سموم و مواد شیمیایی، توسعه کشاورزی قراردادی، آمایش سرزمینی و اصلاح الگوی کشت، جمع‌آوری، بهینه‌سازی و بروزرسانی اطلاعات و دیتاهای لازم با هدف آنالیز شرایط در بخش‌های مختلف از جمله حجم تولیدات و آگاهی از کمبودها و مازاد محصولات با هدف تصمیم‌گیری سریع‌تر و پرهیز از گرانی و یا دور ریز یکسری محصولات، رونق تولید و صادرات و ... از جمله مواردی است که با حضور کسب و کارهای نوپا در بخش کشاورزی حل خواهد شد.

□ دلایل عدم پذیرش شرکت‌های نوآفرین از سوی کشاورزان

پذیرفته نشدن شرکت‌های نوآفرین از سوی کشاورزان، حرف درستی نیست. با کشاورزان ما باید به زبان خودشان سخن گفته شود. اعتماد کشاورز با درک شرایطش و رساندن حق واقعی‌اش جلب می‌شود. تولیدکننده یا همان کشاورز اگر مطمئن شود که برای تولیداتش مشتری است و فضایی برای نگهداری آن و فروش به‌موقع آن وجود دارد چوب حراج به دسترنج خود نمی‌زند. با کشاورز باید از جنس خودش سخن گفت. باید با او هم درد بود. ما در موارد بسیاری این اعتماد را ایجاد کردیم و ۱۰۰ درصد نتیجه گرفتیم. اولین ارتباط که شکل گرفت، دیگر آن کشاورز طبق خط مشی شما عمل می‌کند و می‌توان تولید اصولی را شروع کرد.

□ چرا آمار دقیقی از تولیدات کشاورزی نیست

- ۱) به دلیل عدم حضور میدانی مسئولان مرتبط و تخمین حدودی و ارتقا و کاهش آمار سنوات قبل.
- ۲) به دلیل عدم تمرکز مجموعه‌های تولیدی و تکه تکه شدن اراضی
- ۳) به دلیل وجود قوانین غیرضرور و ایجاد موانع بر سر راه تولیدکنندگان و عدم تمایل برخی از آنها نسبت به ارائه‌ی دقیق آمار
- ۴) به دلیل عدم به‌کارگیری و استفاده از تکنولوژی‌های نوین در رصد زمین‌های کشاورزی و ...

□ جمع‌بندی:

در دهه‌های اخیر، سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اقتصادی کشور به این باور رسیده‌اند که دستیابی به رشد اقتصادی و بهره‌وری بیشتر در بخش تولید، محقق نخواهد شد مگر با استفاده از تکنولوژی‌های روز دنیا و به‌کارگیری فناوری‌های نوینی که از بطن تحقیقات و مطالعات دانشگاهی و دستاوردهای اساتید و دانشجویان کشور استخراج می‌شود.

اهمیت استفاده از فناوری‌های نوین در بخش کشاورزی به‌حدی است که در دهه‌های اخیر سرمایه‌گذاری‌های صورت‌گرفته در تولید و راه‌اندازی نرم‌افزارها، پلتفرم‌ها، شرکت‌های نوآفرین و سایر تکنولوژی‌های مدرن برای بهره‌وری هرچه بیشتر در حوزه کشاورزی، به شکل قابل‌توجهی افزایش یافته است. درواقع به باور بسیاری از کارشناسان و سیاست‌گذاران، کلید رشد و توسعه اقتصادی در بخش کشاورزی، به‌کارگیری تکنولوژی‌های جدیدی است که در قالب‌های مختلفی از جمله شرکت نوآفرین ارائه می‌شود.

شرکت‌های نوآفرین حوزه کشاورزی در واقع دست واسطه‌ها و دلالان را از بازار محصولات کشاورزی کوتاه کرده و در نتیجه هزینه‌های تولید و فروش محصولات کشاورزی و دامی را کاهش می‌دهد. افرادی که بر استفاده از محصولات کشاورزی و دامی باکیفیت، تازه و ارگانیک تاکید دارند، با اطمینان خاطر می‌توانند از شرکت‌های نوآفرین خریدوفروش آنلاین، محصولات مورد نیاز خود را انجام دهند.